

Svätá spoveď – kameň úrazu pre protestantov

Branislav Michalka

17. novembra 2020 ✝ Cirkev ✝ Spoveď

Jednou z otázok, ktorá vždy vyvolávala u protestantov pobúrenie a odmietanie bola otázka ušnej sv. spovede. Protestanti neverili a neveria jej božskému pôvodu, platnosti a záväznosti. Jedným z prvých opatrení, ktoré protestanti zaviedli okamžite po tzv. reformácii, bolo zrušenie sv. spovede. Túto sviatosť považovali za „pápežský“ výmysel. V lepšom prípade za omyl a zlú interpretáciu slov Spasiteľa, v horšom za rafinovanú a zákernú „jezuitskú“ metódu, ako vytrhnuť z úbohých ovečiek ich tajomstvá a manipulovať ich.

Hlavným pohoršením pri spovedi je pre protestantov zástupná úloha kňaza – človeka, ktorý rozhréšuje iného človeka od jeho hriechov, na základe moci, ktorú dostal svätením od Boha. Protestanti popierajú túto moc a tvrdia, že je opovážlivým prisvojením si právomoci, ktorá náleží len Bohu. Podľa nich človek nemôže sprostredkovať odpustenie hriechov medzi Bohom a iným človekom.

Heretici pred protestantizmom zachovali spoveď

Proti odmietaniu súkromnej spovede protestantmi svedčí to, že všetci heretici a schizmatici, ktorí odpadli od Cirkvi pred protestantmi, si sv. spoveď ponechali. Ariáni a rôzne odštiepené sekty pred nimi vo 4. storočí odmietli mnohé z učenia Cirkvi, ale sv. spoveď si ponechali. V 5. a 6. storočí nestoriáni a eutychiáni rovnako ponechali sv. spoveď ako súčasť toho, čo považovali oni za pravoverné. V 9. a 11. storočí sa odtrhla východná byzantská cirkev, ale tak isto ako všetky heretické a schizmatické prúdy v minulosti, ponechala sv. spoveď nedotknutú.

Po celé stáročia teda nikto nespochybnil túto sviatosť – až protestantizmus. Nesvedčí to dostatočne o tom, že to bola sviatosť všeobecne akceptovaná v Cirkvi? Že to nebola nejaká novinka a účelový výmysel, ale tradícia, ktorá sa uchovávala ešte aj tam, kde sa iné články viery popierali, čiže u heretikov?

Nikdy pred 16. storočím sa nikto neodtrhol od Cirkvi s poukazaním na to (okrem iného), že sv. spoveď je falošným dodatkom k tradícii prvotnej Cirkvi.

Prví protestanti boli pôvodne katolíkmi a spovedali sa

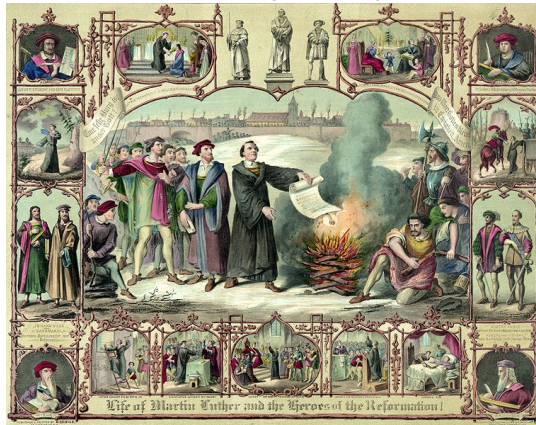
Luther, Melanchton, Zwingli, Kalvín, tí všetci boli pôvodne katolíkmi, spovedali sa od detstva, väčšina z nich bola kňazmi, čiže spovedali aj oni sami. Máme veriť tvrdeniu, že pri spovedi v ňu neverili? Že si mysleli o Cirkvi, ktorá ich vysvätila za kňazov, že spoveďou podvádzajú? Ak áno, tak prečo sa potom nechali vysvätiť a sami spovedali veriacich, dávali im rozhréšenie a sami sa tiež spovedali zo svojich hriechov?

Ako to, že spočiatku ani Luther nechcel zrušiť sv. spoveď? Evidentne teda v ňu veril. Celý akt popretia sv. spovede bol podľa všetkého len populistickým gestom, ktoré malo prilákať davu na jeho stranu. Davu, povedzme si to otvorene, ktoré mali problém so spovedaním sa. Pripomína to ústretové gesto cirkvi v Anglicku voči Henrichovi VIII. alebo konanie samotného Luthera voči Filipovi Hessenskému, ktorému

tajne povolil polygamiu.

Sám Luther na začiatku reformácie píše: „*Súkromná sv. spoveď tak, ako sa dnes v Cirkvi koná, aj keď sa nedá z Písma dokázať, hodí sa podivuhodne, je užitočná, ba priam potrebná. Nechcel by som, aby Cirkev Kristova bola bez nej.*“ (De captiv. Babyl. Opp. tom.II. fol. 292.) Dokonca v Augsburskom vyznaní, ktoré bolo zostavené pod Lutherovým vedením sa píše v článku XI.: „*že vo sv. spovedi je potrebné zachovať súkromné rozhrešenie; že toto rozhrešenie je skutočná a pravá sviatosť, a že mocou kľúčov sa odpúšťajú hriechy nielen pred Cirkvou ale aj pred Bohom.*“ (Bossuet, Hist. des variations, liv. III. parag. 46 et 47)

Dokonca ani Kalvín, ktorý sa preslávil aj svojou averziou voči spovedi si netrúfal úplne ju poprieť: „*Netrúfam si popierať, že sv. súkromná spoveď je užitočná, naopak, odporúčam ju, ako som to urobil už v niekoľkých svojich spisoch, samozrejme ak je čistá a bez akejkoľvek povery.*“

zdroj: wikimedia commons

Čo je príčinou protestantskej averzie voči spovedi?

Ako vidíme, averzia protestantov proti spovedi je v dovedajších dejinách kresťanstva a Cirkvi novinkou. Dokonca samotní zakladatelia protestantizmu nepomýšľali spočiatku na jej zrušenie. Naopak, odporúčali ju. V čom bol teda odrazu problém? Nemožnosť dokázať spoveď z Písma, ako uvádza Luther, je samozrejme výsledkom *jeho* interpretácie Písma. Katolícka Cirkev vždy interpretovala Písmo inak, jednoznačne v prospech sv. spovede. Je teda nutné si vybrať komu budeme veriť: či Cirkvi alebo Lutherovi.

Čo sa cirkevnej Tradície týka, tam niet sporu. Ako sme videli vyššie, žiadna sekta nikdy necítila potrebu spochybňovať božský pôvod spovede a mali pritom možnosť aj chuť šíriť rôzne bludy. Navyše všetky doklady, ktoré katolíci počas protireformácie nazhromaždili z patristickej literatúry hovoria jednoznačne v prospech sv. spovede. Keď hľadáme ešte hlbšie v minulosti, tak nachádzame v 3. storočí zmienky o spovedi u sv. Cypriána či Origenesa, v 2. storočí u Tertuliána, sv. Ireneja, sv. Klimenta a dokonca sám sv. Lukáš v Skutkoch apoštolov píše: „Mnoho veriacich prichádzalo, vyznávali sa a priznávali svoje skutky.“ (Sk. 19, 18) A po vyznaní konali pokánie: „A mnohí z tých čo sa zaoberali čarami, podonášali knihy a pred očami všetkých ich spálili.“ (Sk. 19, 19)

Hlavná protestantská námietka, že sv. spoveď je novodobý vynález pápežskej kúrie, ktorý bol zavedený, podobne ako podľa protestantského tvrdenia celibát, až na začiatku druhého tisícročia, stojí len na jednom fakte: a totiž tom, že Cirkev zaviedla počas IV. lateránskeho koncilu roku 1215 povinnosť aspoň raz do roka ísť na spoveď a prijať Sviatosť oltáru. To je však opatrenie administratívne, nemeniace nič na podstate

toho, či je ušná súkromná spoveď božského alebo ľudského pôvodu. Dogma, že kňaz-človek môže rozhrešiť človeka od jeho hriechov sa tým nijako nemení, ani sa jej nič nepridáva.

Príčiny averzie teda budú spočívať v niečom inom a práve deklarovaná povinnosť každoročnej spovede ich len umocnila. Pri ich hľadaní sa môžeme zamerať na dva možné okruhy príčin: všeobecne ľudské – psychologické a dobovo – dejinné. Pri prvých môžeme skúmať či je v averzii voči sv. spovedi niečo konštantného, čo sa nachádza v duši každého človeka a čo môže byť potlačené len vierou v božský pôvod sv. spovede. Pri druhých môžeme prihliadnuť k špecifickej dobe 16. storočia, ktorej podoba ovplyvnila mysle heretikov natoľko, že začali, na rozdiel od heretikov predošlých považovať spoveď za niečo neakceptovateľné.

Obecný odpor ľudskej psychiky voči spovedi

Ľudská duša je po prvotnom páde v Raji náchylná k hriechu. Zároveň ju Boh obdaroval svedomím, ktoré ak je správne kresťansky sformované, pociťuje za vykonané zlé skutky výčitky a hanbu. Tieto dva pocity spolu v duši zápasia. Výčitky nútia človeka k náprave, hanba však túži aby sa celá vec radšej ani nestala. Výčitky sú reakciou na prekročenie Bohom stanoveného zákona, hanba je však reakciou na sebaponíženie vlastnej osoby upadnutím do hriechu. Človek sa hanbí aj pred Bohom za svoj skutok, ale ak je veriaci kresťan, tak vie, že Boh už jeho skutok videl a nedá sa s tým už nič urobiť.

Iné to je v prípade hanby pred ľuďmi. Tí nie sú ani všemohúci ani vševidiaci ako Boh. V prípade, že hriešnik musí svoj hriech povedať inému človeku, tak hanba z poníženia trvá. Prekonať túto hanbu pomáha len viera, že človek, ktorému veriaci zveruje svoje hriechy je Bohom vyvolený a určený k prijímaniu vyznaných hriechov a k ich rozhrešovaniu. Záruka mlčanlivosti síce pomáha, ale pocit hanby nezmažáva. Všeobecne sa vie, že väčšina katolíkov idúcich na spoveď sa za svoje hriechy hanbí. Je to prirodzená reakcia ľudskej duše poznamenatej dedičným hriechom a náchylnej k márnivosti a pýche.

Tento pocit je určite aj v pozadí protestantskej averzie voči spovedi. Ísť na spoveď nie je pre väčšinu ľudí príjemným výletom, ale trnistou cestou. Ak by ich niekto dokázal tejto povinnosti zbaviť a pritom im zabezpečiť čisté svedomie, tak by mal u nich vyhrať. Ľudovo povedané: cap sa nažral a kapusta pritom zostala celá. Nepříjemný pocit hanby odpadol a človek si myslí, že je ospravedlnený.

Toto sa protestantizmus odhodlal ľuďom dať, aj keď vedel, ako sme počuli z úst jeho zakladateľov, že spoveď je prospešná a vhodná. Účelom bola popularizácia protestantizmu. Za získanie čistého svedomia bez hanby z vyznávania hriechov, sa oplatilo na protestantizmus prestúpiť. Navyše, ak tam bolo množstvo iných benefitov, ako rozdelenie cirkevného majetku, zrušenie celibátu, možnosť rozvodov a pod.

Ako sme už uviedli, práve povinnosť každoročnej spovede doľahla na tých, ktorí síce v spoveď verili, ale odkladali ju beztrešne na neskôr, či už z dôvodu hanby alebo ľahostajnosti.

zdroj: wikimedia commons

Dobové príčiny odporu voči spovedi

Protestantská revolúcia časovo koliduje s renesanciou a humanizmom, ktoré sú matkou a otcom novovekého individualizmu. Často počúvame, že protestantizmus predstavuje hnutie opačné, humanizmus a renesanciu popierajúce. Toto tvrdenie je však povrchné a má pravdepodobne zamaskovať súvislosť medzi individualizmom a protestantizmom. To, že subjektivizmus lutherovského „*sola scriptum*“, čiže možnosti individuálneho výkladu Svätého Písma, ktoré je podľa protestantov jediným zdrojom kresťanskej viery, viedol k posilneniu individualizmu, to dokázal už Jacques Maritain vo svojom diele Traja reformátori, ktoré vyšlo aj v slovenskom preklade.

Nesmieme však zabúdať na to, že niečo iné je myslenie Luthera, Melanchtona a Kalvína, a niečo iné myslenie a povaha ľudí, ktorým sa prihovárali. To, že svoje myslenie museli prispôbovať dobovej nálade ľudu, toho dôkazom je aj postupné vytlačenie súkromnej spovede z protestantského kánonu viery.

Dobová nálada bola ovplyvnená humanistickým pohybom, ktorý prišiel s novou koncepciou ľudskej dôstojnosti, odvodenej nie z jeho stvorenia na Boží obraz a z toho, že Boh na seba prijal ľudské telo, ale z hrdosti na vlastný ľudský rozum, šikovnosť, vzrast poznania, krásu nového renesančného umenia a architektúry a zámorské objavy. Toto vedomie vzbudzovalo v novodobom človeku hrdosť, či pýchu, podľa toho ako sa na vec nazerá a jeho cena vo vlastných očiach stúpala. To, že mal averziu voči morálnemu rozkladu v Cirkvi a v spoločnosti, ako sa u prívržencov protestantizmu často uvádza, ešte nie je dôkazom jeho averzie voči humanistickému individualizmu. Proti morálnemu rozkladu sú všetci aj dnes, najmä proti morálnemu rozkladu tých druhých. Avšak každý si pod tým predstavuje niečo iné a mnohí by uvítali keby sa náprava zastavila pred ich dvermi. Iné je totiž pohoršovať sa nad hriechmi druhých a iné je zaprieť seba samého.

Individualizmus, ktorý bol nasávaný s materským mliekom novej doby, bol vtedajším ľuďom už vlastný, predovšetkým vzdelaným a vyšším vrstvám, ktoré sú vždy hnacím motorom revolúcie. Tento humanistický a individualistický pocit hrdosti na človeka, vedomie jeho samostatnosti a dôstojnosti, spôsobil pravdepodobne v nemalej miere to, že spoveď začala byť vnímaná ako niečo nehodné dôstojnosti človeka. Predstava, že niekto vzdelaný a sčítaný sa musí odrazu zohnúť pred nejakým špinavým kapucínom a referovať mu o svojich hriechoch a pokleskoch, začala byť neprijateľná.

Víťazstvo humanizmu a protestantizmu

Psychiku tohto prístupu krásne osvetľuje veta anglického dramatika G. B. Shawa, ktorý takto komentoval konverziu G. K. Chestertona krátko po jej oznámení: „*Zatiaľ sa cíti dobre, ale blíži sa deň keď bude musieť povinne vliezť do spovednice a hovoriť tam kňazovi o svojich hriechoch.*“ Shaw usudzoval, že takéto poníženie a hanba budú pre Chestertona nestráviteľné. Našťastie sa mýlil.

Vidíme teda, že predstava intelektuála poníženého spovedňou, je jednou z najdesivejších predstáv európskeho humanistu. Človek – Prométheus vyznávajúci hriechy kňazovi, ktorý má možno intelektuálny potenciál ako dedinský hlásnik a vlastne ani nemôže dostatočne pochopiť a oceniť poryvy utrápenej duše mysliteľa!

V spojení s teologickou ekvilibristikou Luthera a jeho nasledovníkov, sa humanistický individualizmus zbavil tohto znamenia hanby a poníženia a zároveň si uchoval kresťanský náter. Na to potreboval protestantizmus. Ďalší vývoj protestantizmu ukázal, že počiatočné morálne rozhorčenie bolo len zámenkou. Liberalizmus a morálna deštrukcia sa čoskoro stali obsahom protestantského myslenia do takej miery, že samotní zakladatelia by neverili vlastným očiam pri pohľade na luteránsku lesbickú biskupku a jej partnerku.

Za všetkými zmienenými príčinami sa skrýva ešte jedna. Tá prvotná a podstatná, ktorá zabraňuje protestantizmu a modernému človeku akceptovať spoveď – pýcha. Jej prvý nositeľ Bohu jasne povedal: „Nebudem slúžiť!“ A myslel pri tom určite na dôstojnosť svojej osoby.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/svata-spoved-kamen-urazu-pre-protestantov/>